

Sygn. akt III AUa 345/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2012 r. w Szczecinie

sprawy A. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

przy udziale zainteresowanego J. J.

o składki

na skutek apelacji organu rentowego i zainteresowanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 lutego 2012 r. sygn. akt VI U 493/11

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. zasądza od A. J. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 2100 zł (dwa tysiące sto złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje,
3. zasądza od A. J. na rzecz radcy prawnego E. T. kwotę 2100 zł (dwa tysiące sto złotych) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej zainteresowanemu z urzędu, za obie instancje,
4. przyznaje adwokatowi S. P. od Skarbu Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 345/12

UZASADNIENIE

Decyzją z 11 lutego 2011 r. organ rentowy stwierdził, że A. J. jako (...) spółki CUKIERNIA - (...) s.c. J. J.a, A. J. z siedzibą w S., odpowiada solidarnie ze spółką oraz z J. J. całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki oraz wspólnika z tytułu nieopłaconych składek oraz wspólnika, wynikające z działalności spółki za okres od lipca do sierpnia 2008 r. Ponadto organ rentowy stwierdził, że A. J. odpowiada solidarnie z J. J. całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od grudnia 2008 r. do maja 2009 r. Ogółem należność wynosi – 6.854,70 zł na którą składa się: należność główna 5.770,70 zł w z tytułu składek na FUS za pracowników za okres od grudnia 2008 r. do maja 2009 r. w kwocie 4884,93 zł; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za pracowników za okres od stycznia do kwietnia 2009 r. w kwocie 644,76 zł; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za wspólnika prowadzącego działalność gospodarczą J. J. za okres od lipca do sierpnia 2008 r. w kwocie 103,08 zł; z tytułu składek na Fundusz Pracy i FGŚP za pracowników za okres od stycznia do kwietnia 2009 r. w kwocie 137,93 zł oraz odsetki za zwłokę za okres od lipca 2008 r. do maja 2009 r. na dzień 11 lutego 2011 r. w łącznej kwocie 1.084 zł.

W odwołaniu od decyzji A. J. wniosła o jej zmianę i stwierdzenie, że nie odpowiada za wskazane w decyzji zobowiązania z tytułu składek oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Podniosła, że wyrokiem z 25 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy ustanowił rozdzielność majątkową między A. J. a J. J. z dniem 17 kwietnia 2008 r. oraz ustalił, że ustała wspólność majątkową pomiędzy małżonkami. Umowa spółki została podpisana po rozszerzeniu umowy majątkowej wspólności małżeńskiej, o zakład cukierniczy należący wcześniej do majątku osobistego J. J., wobec czego spółka jest immanentną częścią małżeństwa. A. J. podniosła, że nastąpił całkowity rozkład pożycia, faktyczna separacja, jak również całkowite zaprzestanie współdziałania w zarządzie majątkiem wspólnym, a po jej odejściu ze wspólnego gospodarstwa domowego J. J. sam prowadził działalność gospodarczą, co również ustalił Sąd Okręgowy w prawomocnym wyroku z 25 czerwca 2010 r. Ubezpieczona wskazała, że do 17 kwietnia 2010 r. spółka cywilna (...) regulowała zobowiązania wobec ZUS w terminie i nie posiadała zaległości, a po tej dacie jedynie odpowiedzialnym za zobowiązania z tytułu prowadzenia działalności jest J. J., jako prowadzący działalność gospodarczą indywidualnie. Ubezpieczona zwróciła również uwagę na fakt, że ze zmiany we wpisie do ewidencji gospodarczej z 9 marca 2009 r. dokonanej przez J. J. wynika, że prowadzi on działalność gospodarczą jednoosobowo.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł oddalenie odwołania w całości oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zainteresowany J. J. wniósł o oddalenie odwołania ubezpieczonej i wskazał, że wspólnie z A. J. prowadzili działalność gospodarczą jako wspólnicy cywilni, niezależnie od bycia w związku małżeńskim, wobec czego zniesienie wspólności małżeńskiej nie ma znaczenia. Przyznał, że faktycznie to on pracował w produkcji, a jego żona zajmowała się księgowością i orientowała się we wszystkich zobowiązaniach spółki. J. J. zaprzeczył, jakoby spółka cywilna przestała istnieć z dniem 17 kwietnia 2008 r. i aby ubezpieczona zaprzestała z tym dniem prowadzenia działalności gospodarczej. Jak wskazał zainteresowany fakt, że ubezpieczona po wyprowadzeniu się ze wspólnego domu była niezdolna do pracy przez około 6-9 miesięcy i prawdopodobnie przebywała na długotrwałym zwolnieniu lekarskim nie oznacza, iż w tym czasie nie prowadziła działalności gospodarczej, pomimo że nie mogła wykonywać dotychczasowych czynności - wcześniej zajmowała się finansami, dokumentacją nadzorowała personel i w razie potrzeby sprzedawała produkty. Dopiero w 2010 r. A. J. i J. J. dokonali zwrotu pawilonu handlowego na rzecz Spółdzielni (...) w S..

Wyrokiem z dnia 29 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, że A. J. jako (...) spółki Cukiernia — (...) S.C. J. J.a, A. J. w S. nie odpowiada solidarnie ze spółką oraz z J. J. całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Ubezpieczenie Zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz odsetek za zwłokę od tych należności, za okres od lipca do sierpnia 2008 r. oraz od grudnia do maja 2009 r. (punkt I.) oraz zasądził od Skarbu Państwa — Sądu Okręgowego w Szczecinie na rzecz Kancelarii adwokata S. P. kwotę 60 zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu (punkt II.) i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

na rzecz Kancelarii radcy prawnej E. T. kwotę 60 zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej zainteresowanemu z urzędu.

U podstaw wskazanego rozstrzygnięcia legły ustalenia faktyczne, z których wynika, że

w dniu 22 stycznia 1977 r. A. J. i J. J. zawarli związek małżeński. W dniu 22 stycznia 1997 r. A. J. i J. J. zawarli przed notariuszem umowę – o rozszerzeniu ustawowej wspólności majątkowej na majątki odrębne nabyte przez każdego z małżonków do dnia sporządzenia aktu notarialnego. A. J. i J. J. prowadzili działalność gospodarczą pod nazwą Cukiernia- (...) s.c.J. J.a, A. J. na podstawie umowy spółki z dnia 25 czerwca 2001 r., stosownie do treści wpisu do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta S. pod nr (...). W wyniku przekazania udziałów przez syna stron M. J. z dniem 31 marca 2007 r., ubezpieczona uzyskała większościowe udziały w spółce. Sprawami księgowymi firmy Cukiernia- (...) s.c.J. J.a, A. J., w tym rozliczeniami z Urzędem Skarbowym i Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, przez cały okres działalności zajmowało się Biuro (...). Należności wobec biura, w tym niezbędne przelewy wykonywał J. J.. W okresie od 2001 r. do 17 kwietnia 2008 r. ubezpieczona jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą zajmowała się sprzedażą wyrobów cukierniczych w Cukierni (...), wykonywała czynności porządkowe, prowadziła sprawy związane z działalnością spółki cywilnej – była obecna przy zatrudnianiu pracowników, wraz z zainteresowanym donosiła dokumenty rozliczeniowe do biura rozrachunkowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. J. i J. J. pozostawali w faktycznej i formalnej separacji od dnia 17 kwietnia 2008 r., tj. od momentu, gdy ubezpieczona z synem wyprowadziła się ze wspólnego domu do domu matki do L.. Od tego też dnia A. J. i J. J. prowadzą oddzielne gospodarstwa domowe. Po wyprowadzeniu się z domu ubezpieczona nie posiadała środków na swoje utrzymanie, J. J. nie przekazywał jej pieniędzy. Po wyprowadzeniu się z mieszkania ubezpieczona korzystała z samochodu, który był własnością spółki, przedkładała rachunki za paliwo, za które J. J. nie zwracał jej kwot wydanych. W okresie od 16 kwietnia 2008 r. do 14 października 2008 r. ubezpieczona przebywała na zwolnieniach lekarskich, o czym informowała męża telefonicznie. Ubezpieczona kontaktowała się z biurem (...) jedynie celem przedłożenia kolejnych zwolnień lekarskich. Od 17 kwietnia 2008 r. ubezpieczona faktycznie nie prowadziła działalności gospodarczej, nie miała faktycznego wpływu na to co działo się w firmie, nie podejmowała żadnych decyzji z nią związanych. A. J. nie miała też informacji czy zainteresowany opłacał składki na ubezpieczenie społeczne. Skarżąca nie korzystała z osiągniętych przez spółkę dochodów. W okresie przebywania ubezpieczonej na zwolnieniu lekarskim sprawami spółki zajmował J. J. i z nim tylko biuro rachunkowe utrzymywało kontakt w tym zakresie, zainteresowany przynosił listy płac, na podstawie których biuro naliczało wysokość należnych składek, a następnie przekazywało bezpośrednio J. J. druki przelewów. Do dnia 17 kwietnia 2008 r. firma Cukiernia- (...) s.c. J. J.a, A. J. nie miała zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne.

Następnie Sąd Okręgowy ustalił, że z uwagi na sytuację rodzinną, konieczność sprawowania opieki nad chorym ojcem oraz własny stan zdrowia (stres, depresja) ubezpieczona nie podjęła żadnych czynności formalnych dotyczących zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej. Ubezpieczona nie miała świadomości, że powinna się wyrejestrować. W dniu 15 października 2008 r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych pismo zatytułowane „zawiadomienie”, w którym poinformowała organ rentowy, że jako współnik spółki cywilnej Cukiernia – (...) s.c.J. J., A. J. od dnia 17 kwietnia 2008 r. jest w separacji z mężem i przebywa na zwolnieniu lekarskim w związku z czym nie ma wpływu na zarządzanie firmą i ewentualne zaciąganie zobowiązań przez męża.

W roku 2008 i 2009 r. Biuro (...) podało ubezpieczonej dane umożliwiające rozliczenie podatku dochodowego. Z dniem 31 maja 2009 r. zainteresowany wystąpił ze spółki cywilnej Cukiernia – (...) s.c. J., A. J.. J. J. złożył zawiadomienie o zaprzestaniu wykonywania działalności od dnia 1 czerwca 2009 r. W dniu 1 czerwca 2009 r. Prezydent Miasta S. wykreślił z ewidencji działalności gospodarczej wpis dokonany w dniu 8 maja 2001 r. - Cukiernia – (...) s.c. J. J.a, A. J..

Organ rentowy ustalił, że z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej J. J. zobowiązany od dnia 1 lipca 2001 r. do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, zalega z zapłatą składek:

na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za pracowników w łącznej kwocie 4 884,93 zł plus odsetki w wysokości 911 zł za:

- grudzień 2008 r. w kwocie 377,66 zł plus odsetki 82 zł,
- styczeń 2009 r. w kwocie 618,03 zł plus odsetki 128 zł,
- luty 2009 r. w kwocie 752,00 zł plus odsetki 149 zł,
- marzec 2009 r. w kwocie 431,67 zł plus odsetki 82 zł,
- kwiecień 2009 r. w kwocie 666,91 zł plus odsetki 128 zł,
- maj 2009 r. w kwocie 2 038,66 zł plus odsetki 350 zł;

na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za pracowników w łącznej kwocie 644,76 zł plus odsetki w wysokości 125 zł za:

- styczeń 2009 r. w kwocie 161,23 zł plus odsetki 33 zł,
- luty 2009 r. w kwocie 196,18 zł plus odsetki 39,00 zł,
- marzec 2009 r. w kwocie 112,61 zł plus odsetki 21,00 zł,
- kwiecień 2009 r. w kwocie 174,74 zł plus odsetki 32 zł;

na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za J. J. w łącznej kwocie 103,08 zł plus odsetki w wysokości 27 zł za :

- lipiec 2008 r. w kwocie 0,14 zł,
- sierpień 2008 r. w kwocie 102,94 zł plus odsetki 27 zł;

na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za pracowników w łącznej kwocie 137,93 zł plus odsetki w wysokości 21 zł za:

- styczeń 2009 r., w kwocie 26,34 zł,
- luty 2009 r., w kwocie 36,83 zł plus odsetki 7 zł,
- marzec 2009 r., w kwocie 36,98 zł plus odsetki 7 zł,
- kwiecień 2009 r., w kwocie 37,78 zł plus odsetki 7 zł.

W tych okolicznościach faktycznych Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie jest uzasadnione. Powołując brzmienie art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 13 pkt 4 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) Sąd I instancji akcentował, że ubezpieczeniu społecznemu nie podlega samo uczestnictwo w spółce cywilnej, lecz prowadzenie działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej. Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.) za przedsiębiorców uznała wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej (art. 2 ust. 3). Tym samym w zakresie powadzonej działalności gospodarczej spółka cywilna nie ma podmiotowości prawnej i nie prowadzi działalności gospodarczej, gdyż nie jest przedsiębiorcą, przedsiębiorcami mogą być tylko jej wspólnicy. (...) spółki cywilnej prowadzący działalność gospodarczą ma zatem indywidualny tytuł do ubezpieczenia społecznego. Ubezpieczenie społeczne wspólnika spółki cywilnej zależy od osobistego prowadzenia w tej spółce pozarolniczej działalności gospodarczej, ponieważ wspólnik spółki cywilnej staje się przedsiębiorcą gdy podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą, a nie dlatego, że przystępuje do spółki cywilnej. Ubezpieczeniem społecznym wspólnik podlega nie z racji uczestnictwa w spółce lecz samodzielnie skutkiem prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej. Tak więc

wspólnik spółki cywilnej, który nie wykonuje działalności gospodarczej nie jest przedsiębiorcą i nie ma podstawy do ubezpieczenia społecznego z braku takiej działalności (art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej w związku z art. 2 ustawy - Prawo działalności gospodarczej). Czym innym w ocenie Sądu I instancji jest natomiast cel działalności gospodarczej spółki (art. 860 § 1 k.c.). Skoro zatem ubezpieczenie społeczne wspólnika spółki cywilnej zależy od osobistego prowadzenia w tej spółce działalności gospodarczej, to faktyczny okres niewykonywania działalności gospodarczej ma istotne znaczenie dla istnienia podstawy ubezpieczenia, w tym również w dalszej kolejności możliwości obciążenia go zaległościami składkowymi.

Analizy pojęcia wykonywania działalności gospodarczej w kontekście przymusu ubezpieczenia Sąd Okręgowy dokonywał przez pryzmat art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz powstałego na jej tle orzecznictwa.

Przyjmując wskazany powyżej kierunek rozstrzygnięcia, na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd I instancji ustalił zatem, że A. J. i J. J. pozostający w faktycznej i formalnej separacji od dnia 17 kwietnia 2008 r., od tego dnia prowadzą oddzielne gospodarstwa domowe, z tym też dniem, jak wynika z zeznań świadków, jak i wyjaśnień samej ubezpieczonej, ubezpieczona zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej i nie miała żadnego wpływu na to co działo się w firmie, nie korzystała również z dochodów z tytułu jej prowadzenia. Po dniu 17 kwietnia 2008 r., w okresie przebywania ubezpieczonej na zwolnieniu lekarskim sprawami spółki zajmował się J. J. i z nim tylko biuro rachunkowe utrzymywało kontakt, zainteresowany przynosił listy płac, na podstawie których biuro naliczało wysokość należnych składek, a następnie przekazywało bezpośrednio J. J. druki przelewów.

Mając na uwadze, że ubezpieczona udowodniła, iż z dniem 17 kwietnia 2008 r. faktycznie zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej, Sąd Okręgowy uznał, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych winna zostać zmieniona w zakresie w jakim ZUS ustalił wysokość ciążących na skarżącej zaległości z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Udokumentowana i usprawiedliwiona przerwa w prowadzeniu działalności gospodarczej uzasadnia bowiem zwolnienie przedsiębiorcy z obowiązku opłacania składek za okresy tych przerw oraz z podlegania ubezpieczeniu społecznemu. W tym stanie rzeczy Sąd I instancji na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił decyzję zgodnie z sentencją wyroku.

Apelacje od powyższego wyroku wywiedli organ rentowy oraz zainteresowany J. J..

Organ rentowy zaskarżając rozstrzygnięcie w całości zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na uznaniu przez Sąd I instancji, iż zaskarżona decyzja dotyczyła objęcia A. J. ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, czy też ustalenia zaległości składkowych A. J. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, podczas gdy w rzeczywistości jest to decyzja stwierdzająca odpowiedzialność wymienionej, jako wspólnika spółki cywilnej Cukiernia – (...) s.c. (...), A. J. w S., za jej zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, a więc decyzja o odpowiedzialności osoby trzeciej, wydana na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - ordynacja podatkowa oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 107 § 1 oraz art. 115 § 1 i 2 ust. z dnia 29 sierpnia 1997 r. ordynacja podatkowa, który zgodnie z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.07.11.74 ze zm.) należy stosować również do należności z tytułu składek, poprzez uznanie, iż A. J. jako (...) s.c. J. J.a, A. J. w S. nie odpowiada solidarnie ze spółką oraz z J. J. całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, podczas gdy A. J. była wspólnikiem ww. spółki w okresie wskazanym w sentencji zaskarżonej decyzji. Z nie budzącej wątpliwości interpretacyjnych treści wskazanych przepisów wynika jednoznacznie, że wspólnicy spółki cywilnej, za zobowiązania spółki cywilnej wynikające z jej działalności, powstałe w okresie kiedy byli wspólnikami są odpowiedzialni solidarnie razem z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką swoim majątkiem.

W oparciu o takie zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie o istocie sprawy i oddalenie odwołania oraz zasądzenie na rzecz ZUS Oddziału w S. kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, według norm przepisanych.

Zainteresowany J. J. zaskarżając rozstrzygnięcie w całości, zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 115 i 107 ustawy z dnia 29.08.1997r. Ordynacja podatkowa (Dz. U z 2005r. Nr 8 poz. 60 ze zm.) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) przez bezpodstawne pominięcie tej podstawy prawnej odpowiedzialności ubezpieczonej A. J. z tytułu nieopłaconych składek wynikających z działalności spółki za lipiec i sierpień 2008 r. a także składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od grudnia 2008 r. do maja 2009 r. na łączną kwotę 6.854,70 zł a przyjęcie, że wymieniona nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu na podstawie art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co stanowi podstawę do uchylenia decyzji organu rentowego, jak również obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów prawa dla rozstrzygnięcia sprawy i błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę orzeczenia mający wpływ na jego treść a polegający na tym, że Sąd I instancji błędnie przyjął, iż ubezpieczona nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu na podstawie art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a okoliczność ta wyłącza odpowiedzialność współnika spółki cywilnej za zobowiązania spółki z tytułu nieopłaconych składek, jak również art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej i błędnej oceny dowodów, przejawiającej się w uznaniu, że ubezpieczona nie podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu od chwili wyprowadzenia się z domu, wcześniej zajmowanego wspólnie z zainteresowanym, mimo faktów przeczących takiemu wnioskowi, całkowite pominięcie podstawy prawnej odpowiedzialności ubezpieczonej nie z tytułu podlegania ubezpieczeniu a z tytułu odpowiedzialności osoby trzeciej za nieopłacone składki, co spowodowało naruszenie także art. 231 k.p.c. Zdaniem apelującego Sąd I instancji naruszył także § 6 pkt 4 w związku z § 5 rozp. MS z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) przez bezpodstawne pominięcie w rozstrzygnięciu o kosztach z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej zainteresowanemu z urzędu w sprawie dotyczącej wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i przyjęcie, że niniejsza sprawa jest sprawą o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, której mowa w § 11 ust. 2 powołanego rozporządzenia, co skutkowało zasądzeniem kosztów na podstawie § 11 ust. 2 tego rozporządzenia.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji, J. J. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacje organu rentowego oraz zainteresowanego są oczywiście uzasadnione. Kluczowe dla rozstrzygnięcia i niesporne ustalenia faktyczne prowadzą bowiem do wniosku, że Sąd Okręgowy naruszył przepisy prawa materialnego, mianowicie art. 115 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (j.t. Dz.U. z 2012 r., Nr 749, zwanej dalej jako Ordynacja) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. (j.t. Dz.U. z 2009 r., Nr 205, poz.1585) o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez ich niezastosowanie.

Wyjściowo zaznaczyć trzeba, że przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 11 lutego 2011 r. – co wynika z jej treści – było określenie odpowiedzialności współnika spółki cywilnej solidarnie ze spółką i drugim współnikiem za zobowiązania spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne pracowników spółki oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za pracowników spółki, jak również z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za współnika prowadzącego działalność gospodarczą J. J.. Przyjmując zatem, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej zawsze wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.), słusznie podnoszą apelujący, że weryfikacja legalności zaskarżonej w tej sprawie decyzji powinna nastąpić przez pryzmat regulacji z art. 115 § 1 i 2 Ordynacji.

Zgodnie z brzmieniem art. 115 § 1 Ordynacji obowiązującym do dnia 31 grudnia 2008r. wspólnik spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej oraz komplementariusz spółki komandytowej albo komandytowo-akcyjnej, niebędący akcjonariuszem, odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi wspólnikami za zaległości podatkowe spółki i wspólników, wynikające z działalności spółki.

Z dniem 1 stycznia 2009r. przepis ten otrzymał brzmienie - wspólnik spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej oraz komplementariusz spółki komandytowej albo komandytowo-akcyjnej odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi wspólnikami za zaległości podatkowe spółki.

Nowelizacja tego przepisu z dniem 1 stycznia 2009r. doprowadziła do ograniczenia odpowiedzialności tylko do zaległości podatkowych spółki.

W obliczu treści decyzji organu rentowego Sąd Apelacyjny nie miał wątpliwości, że spór w rozpoznawanej sprawie dotyczy określenia odpowiedzialności A. J. jako wspólnika spółki cywilnej za zaległości składkowe spółki, wynikające z działalności spółki za okres od grudnia 2008r. do maja 2009r., a więc odpowiedzialności uregulowanej przez przepis art. 115 § 1 Ordynacji podatkowej w poprzednim i obecnym brzmieniu. Jednakże w tym przypadku zmiana treści przepisu nie ma znaczenia albowiem zmiana ta nie dotyczyła odpowiedzialności za zaległości spółki. Ponadto decyzja określiła odpowiedzialność ubezpieczonej za zaległości składkowe drugiego wspólnika J. J. za okres od lipca do sierpnia 2008r., a więc na podstawie art. 115 § 1 Ordynacji w poprzednim brzmieniu. Możliwość stosowania do odpowiedzialności osób trzecich za zaległości powstałe przed dniem 1 stycznia 2009r. - art. 115 § 1 Ordynacji w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej dopuścił art. 8 ustawy z dnia 7 listopada 2008r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 28 listopada 2008 r.). Zatem odpowiedzialność wspólników spółek obejmuje zaległości składkowe spółki, które wynikają z działalności spółki (powstałe w czasie jej trwania oraz pozostające w związku z działalnością spółki), w tym za zobowiązania z tytułu składek za zatrudnionych przez spółkę pracowników. Wspólnik odpowiada również za zaległości składkowe drugiego wspólnika, lecz tylko za te powstałe do dnia 31 grudnia 2008r. Przepis § 1 art.115 Ordynacji stosuje się również do odpowiedzialności byłego wspólnika za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie, gdy był on wspólnikiem (§ 2).

W sprawie niniejszej jest poza sporem, że A. J. w okresie objętym decyzją była wspólnikiem spółki cywilnej Cukiernia – (...) s.c. J. J., A. J., jak również to, że odwołująca nie kwestionowała wysokości podanego w decyzji zadłużenia. Implikuje to zatem stwierdzenie, że zaskarżona decyzja organu rentowego ustalająca jej odpowiedzialność za poszczególne zaległości składkowe spółki i drugiego wspólnika jest prawidłowa, a odwołanie ubezpieczonej należało oddalić.

Błędnie więc Sąd I instancji zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne skoncentrował na zagadnieniu faktycznego prowadzenia działalności gospodarczej przez A. J. albowiem zaskarżona decyzja nie dotyczy odpowiedzialności za składki na ubezpieczenie społeczne związane z jej osobą. Sąd Apelacyjny akcentuje, że podnoszone przez ubezpieczoną okoliczności – faktyczne nieprowadzenie spraw spółki oraz zaprzestanie jej prowadzenia z uwagi na chorobę i zaistniałe relacje rodzinne – nie mogą mieć znaczenia dla ustalenia jej odpowiedzialności jako osoby trzeciej za zobowiązania publicznoprawne ZUS. Okoliczności te mogłyby być istotne w sytuacji, gdyby organ rentowy dochodził od ubezpieczonej składek na jej własne ubezpieczenie społeczne i to ona byłaby płatnikiem tych składek a sprawa dotyczyłaby jej indywidualnego długu składkowego.

Jak to wynika z art. 115 § 1 i 2 Ordynacji, regulacja ta nie zawiera żadnych przesłanek egzoneracyjnych. Orzekanie o odpowiedzialności wspólników nie jest bowiem oparte na zasadzie winy i dlatego nie ma znaczenia ustalenie przyczynienia się do powstania zaległości (wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 czerwca 2004 r., III SA 447/03, M. Pod. 2004, nr 9, s. 47). Także stopień zaangażowania poszczególnych wspólników w działalność spółki cywilnej do powstania zaległości podatkowych (składkowych) nie ma znaczenia dla orzekania o odpowiedzialności wspólników za te zaległości. Odpowiedzialność ta ma bowiem charakter obiektywny, niezależny od zawinięcia i jest solidarna (wyrok WSA w Olsztynie z dnia 19 października 2007 r., I SA/Ol 182/06, Jur. Pod. 2008, nr 1).

Wobec powyższego, podzielając przyjęte przez Sąd Okręgowy niekwestionowane ustalenia faktyczne, przy zastosowaniu wskazanych wyżej podstaw prawnych rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹² § 1 k.p.c. orzekł odmiennie o istocie sprawy i oddalił odwołanie A. J. (punkt 1. wyroku).

Sąd odwoławczy zaaprobował także stanowisko zainteresowanego, że sprawa o ustalenie odpowiedzialności współnika spółki cywilnej za zaległości składkowe nie jest sprawą o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego. Zatem zwrot kosztów procesu strony korzystającej z pomocy radcy prawnego w sprawie o składki powinien nastąpić z uwzględnieniem wartości przedmiotu sporu czy zaskarżenia (Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 1 czerwca 2010 r., III UZ 3/10, OSNP 2011/21-22/283, LEX nr 667500). W sprawie tej treść zaskarżonej decyzji nie wywołuje wątpliwości, że wartość przedmiotu sporu oscylowała w kwocie 6854,70 zł. Zgodnie zatem z art. 98 i art. 108 k.p.c. w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 i § 5 i 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163 z 2002 r. poz. 1349) Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach zastępstwa procesowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. za postępowanie przed Sądem I instancji i Sądem Apelacyjnym, zgodnie z wnioskiem organu rentowego, uwzględniając w tej mierze wartość przedmiotu zaskarżenia (punkt 2. wyroku).

Konsekwentnie, w oparciu o treść art. 22³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65) w związku z art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c., w wysokości wynikającej z regulacji § 2 ust. 1-3 i § 12 ust. 1 pkt 2 i § 5 i 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z dnia 3 października 2002 r.) Sąd Apelacyjny zasądził od A. J. na rzecz radcy prawnego E. T. kwotę 2100 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej zainteresowanemu z urzędu za obie instancje (punkt 3. wyroku).

Natomiast o kosztach zastępstwa procesowego udzielonego ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, Sąd odwoławczy orzekł podstawie art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2009 r., Nr 146, poz.1188) i art. 108 k.p.c., w wysokości wynikającej z regulacji § 2 i § 13 ust. 1 pkt 2 oraz § 5 i 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, (Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1348 ze zm.), jak w punkcie 4 wyroku.

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko